

Rodica GRIGORE

Drumul spre castelul artei

Încă de la debutul reprezentat de romanul *Vârstele lui Lulú* (1989), scriitoarea spaniolă Almudena Grandes s-a bucurat de un remarcabil succes, atât la publicul cititor, cât și la critică. Poate că tocmai din această cauză, interpretii operei sale s-au aflat, uneori, într-o oarecare dificultate în ceea ce privește încadrarea autoarei într-o anumită linie a tradiției literare hispane. În plus, a funcționat, în cazul său, și prejudecata așa-zisei „scriituri feminine”, pe care, însă, Almudena Grandes a respins-o, afirmând că există doar literatură pur și simplu, împărțirea acesteia în masculină și feminină nefiind altceva decât un ecou al incorectei politici corecte... Având în vedere evoluția prozei sale, de la deja amintitul volum de debut sau *Te llamaré Viernes* (1991) și până la scrierile mai recente cum ar fi *Los aires difíciles* (2002) sau *Estaciones de paso* (2005), cititorul atent la detalii poate observa, în toate acestea, existența unui adevărat „fond sentimental”, ca să repetăm celebra sintagmă impusă de Pio Baroja în spațiul cultural spaniol pentru a defini, în epoca generației '98, fundamentul care formează personalitatea esențială a unui scriitor. Nu este vorba, să reținem, de sentimentalismul facil – și cu atât mai puțin lacrimogen – ci de o vocație sentimentală aflată în legătură cu mecanismele subtile ale memoriei (sau ale rememorării) și cu marele talent de a descoperi mereu o complicitate profundă cu cititorul. În felul acesta reușește Grandes să-și transforme romanele, dincolo de latura erotică sau

istorică, observate adesea, și în profunde meditații nu doar asupra condiției umane, ci și asupra rolului și locului artei în Spania ultimelor decenii. Așa se întâmplă și în *Castele de carton*, carte apărută în 2004, o măturie, după cum afirmă autoarea însăși, „despre implicațiile pe care un castel – de nisip sau de carton – le poate avea în Madridul anilor '80 și despre măsura în care un astfel de castel poate fi întruparea reală a unei fantezii.”

Nouă vârstă de aur, nu doar a inocenței depline, cât – poate mai ales – a totalei încrederi în viitor, Madridul acelei epoci este, în *Castele de carton*, scena unde se petrec întâlnirile esențiale între personaje, precum și cadrul fără de care acestea n-ar fi putut avea loc. Protagonistii, doi băieți (Jaime și Marcos) și o fată (Maria José), cu toții studenți la Pictură, aflați în căutarea vocației și a drumului spre marea artă, vor descoperi, însă, și dragostea, dar, deopotrivă, adevărata lor identitate, formând un inedit și cu totul neașteptat „trio amoros”, după cum se exprimă autoarea însăși, fundamental diferit de consacratul *menage à trois*. Pretextul care declanșează mecanismul rememorării evenimentelor petrecute în urmă cu ani de zile este moartea lui Marcos, singurul dintre cei trei care reușește să-și urmeze vocația până la capăt și să ajungă un mare pictor. Privite din perspectiva Mariei José, întâmplările din anii de studenție transformă cartea de față, dintr-un bun exemplu de realism (psihologic) – așa cum, poate, unii cititori s-ar fi așteptat – într-un excelent artificiu literar de natură a demonstra că realismul nu este,

decât un punct de plecare, cartea abordând nu faptele ca atare, ci mecanismul subtil prin care memoria le poate da sens și reelabora. În fond, exact așa cum spune tatăl în fața primelor încercări artistice ale Mariei José, „Despre asta e vorba, să pictezi așa cum simți, să desenezi lucrurile așa cum le vezi tu.” Autoarea pare a fi urmat ea însăși sfatul acesta, *Castele de carton* transformându-se, aproape pe nesimțite, la fel ca și *Memorias de una niña gitana*, într-un scurt eseu de poetică narativă. Tocmai de aceea autoarea accentuează mereu că motivul pentru care multe dintre personajele centrale ale cărților sale sunt femei nu este încercarea de a susține vreo ideologie, ci dorința sa de a le face cât mai autentice, câtă vreme literatura înseamnă, din punctul ei de vedere, „acea capacitate de a privi lumea întotdeauna cu proprii ochi”, poziția Almudenei Grandes fiind, desigur, influențată de creațiile altor câtorva scriitoare care au marcat spațiul cultural spaniol în ultimele decenii, între acestea mai cu seamă Ana María Matute și Carmen Martín Gaité. De aici vine, după părerea multor critici, și abilitatea Almudenei Grandes de a spune povestea, dar și de a o face accesibilă cititorilor – păstrându-și, însă, mereu, și un nivel profund sau, după caz, experimental, pentru deliciul analiștilor, de fiecare dată surprinși de inventivitatea narativă a autoarei. Inventivitate care, în *Castele de carton*, înseamnă o esențializare a textului, spre surprinderea multor admiratori, obișnuți deja cu preferința sa pentru construcțiile narrative de dimensiuni mult mai vaste, așa cum fuseseră scrierile sale anterioare. Aici, însă, Almudena Grandes alege concizia și, nu o dată, precizia neașteptată a expresiei, tocmai pentru a sublinia nevoia sa, ca scriitoare, de a se raporta, spre deosebire de mulți dintre contemporanii săi (seduși complet de ideile postmoderne), la o serie de modele oarecum tradiționale, cele care

îi impun scrierea, chiar și într-o epocă prin excelență postmodern-descentrată, a unui roman în adevăratul sens al cuvântului, iar nu a unei simple ficțiuni...

Astfel încât permanentul sentiment de inadaptare resimțit de numeroși spanioli, din generații diferite, ani de zile după încheierea Războiului Civil, este exprimat, în acest roman, cumva indirect, însă cu atât mai pregnant. Nu prin intermediul descrierii cine știe căror fapte eroice din trecut, ci dimpotrivă, prin încercarea de a rămâne întotdeauna pe tărâmul celei mai obișnuite normalități. Căci efectele anilor de război pe care le prezintă, aici, indirect, Almudena Grandes, sunt cu atât mai importante și afectează mult mai profund existența personajelor decât am putea bănuia la o primă și grăbită lectură. Sunt conflicte vechi și care au lăsat urme adânci, adesea ascunse, și, nu o dată, afectând dialogul între generații care devine, astfel, în numeroase pagini ale *Castelelor de carton*, veritabil punct de tensiune, mereu prezent, până și în cele mai neînsemnate fapte ale protagoniștilor. Explorând, pe de altă parte, riscurile deplinei libertăți atinse prin intermediul sexului și artei, fără a se apropia, totuși, de expresia clasică a romanului libertin, cartea aceasta reușește să abordeze marile teme ale literaturii, dovadă chiar titlurile subcapitolelor romanului: *Arta*, *Sexul*, *Dragostea*, *Moartea*. Astfel că nevoia autoarei de a identifica, în primul rând, istoria pe care s-o povestească este dublată de descoperirea celor mai adecvate mijloace pentru a face această povestire cât mai vie cu putință, cât mai credibilă – și, desigur, cât mai cuceritoare. Iar limitele mecanismelor rememorării devin, treptat, pentru autoare, tocmai acelea ale unei lumi prin excelență personale, încât depășirea lor va determina, evident, și trecerea dincolo de granițele realismului frust, nu neapărat pentru a se apropia de estetica postmodernă, ci mai cu seamă pentru a atinge, așa cum Almudena Grandes și-a dorit întotdeauna, pragul marilor și adevăratei arte.

Almudena Grandes, *Castele de carton*. Traducere de Cornelia Rădulescu, București, Editura Humanitas, 2008

Ileana FIRAN

Evenimente culturale la Paris

Evenimentul lunii a fost fără îndoială Festivalul Internațional de Film de la Cannes (12–23 mai), prezidat în acest an de regizorul Tim Burton. România a prezentat două filme în competiția secțiunii „Un certain regard”: *Marți, după Crăciun*, de Radu Munteanu și *Aurora*, de Cristi Puiu. În afara competiției, a putut fi vizionat documentarul de 3h *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu*, realizat de Andrei Ujica. Marele premiu, „Palme d'Or”, a fost decernat filmului *Lung Bonmee raluek chat* (Unchiul Boomee, care-și amintește de vechile sale anterioare), regizat de Apichatpong Weerasethakul.

În data de 4 mai a avut loc vernisajul expoziției-instalație *L'Échalier – Pârleazu'*, realizată cu ocazia zilei Europei. Artiștii ce au participat la realizarea instalației prezentate sunt: Victoria și Marian Zidaru (sculptori), Ovidiu Lipan – Țândărică (muzician), Cătălin Guguianu (artist plastic), iar expoziția a putut fi vizitată între 1–17 mai, la galeria Cloître des Billettes, Paris.

Între 3–31 mai a putut fi vizitată expoziția *România, reminiscențe*, realizată de artista-fotograf Liliana Nadiu,

autoare a cărții cu același titlu, apărută la ed. Michalon în 2008 (Spațiul-galerie al editurii Autrement, Paris).

În luna mai a apărut cartea *Literatura română – vol.1: De la începuturi la 1848*; vol.2: *De la epoca „marilor clasici” la Primul Război Mondial* de Andreia Roman, ed. Non Lieu. Antologia, bilingvă, cuprinde texte și o sinteză ale celor mai importante momente literare și o prezentare critică a autorilor.

La începutul lunii iunie a avut loc manifestarea *Palabre central-europene. Panorama cărților despre Europa Centrală*, care este organizată o dată la fiecare două luni (la sediul ICR Paris). Autori, traducători, editori, prezintă în locuri diferite cărți despre Europa Centrală. România a fost reprezentată de *Aripa stângă*, de Mircea Cărtărescu, apărută în franceză în 2009 și prezentată cu această ocazie de traducătoarea Laure Hinckel.

În datele de 3 și 4 iunie a avut loc conferința *Femei mediatore și ambivalente, mituri și imaginar*, care și-a propus să reunească cercetători din domenii diferite, pentru a dezbate despre reprezentarea femeilor în

imaginarul colectiv. La dezbateri au participat și cercetătorii români Mihaela Timuș și Corin Braga (INHA, Pyramides).

În datele de 4 iunie (sediul Universității Sorbona) și de 5 iunie (sediul ICR Paris) a avut loc colocviul, *Turismul memorial în Europa centrală și orientală: reîntoarcere pe locurile distrugerii*.

Acesta se înscrie într-o serie de manifestări dedicate istoriei violențelor anilor 1930–1950 în Europa Centrală. Printre participanți s-au numărat cercetătorii: Romanița Constantinescu, Olivia Spiridon, Pierre de Trégomain, Margit Feischmidt.

La Editura L'Oreille du Loup a apărut antologia de poezie *Fără ieșire*, de Ioan Es. Pop. Selecția textelor și traducerea a fost realizată de poeta română Linda Maria Baros.

Un eveniment literar important la constituit apariția celui de-al doilea număr electronic al revistei *Seine et Danube*, ce poate fi consultat la adresa http://www.seineetdanube-atlr.fr/revue_seine_et_danube_2.html. Cele patru secțiuni ale revistei: proză, poezie, teatru și eseu cuprind, în acest număr, texte scrise de autori români contemporani importanți: Benjamin Fondane, Urmuz, Mircea Cărtărescu, Carmen Firan, Dan Lungu, Marta Petreu și alții.

Cristi Puiu (stânga), la Cannes

Mircea Cărtărescu

